תלמוד ירושלמי · מפרשים · שערי תורת ארץ ישראל · סדר טהרות

שערי תורת ארץ ישראל על תלמוד ירושלמי נדה

רבי זאב וולף רבינוביץ'

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שערי תורת ארץ ישראל על תלמוד ירושלמי נדה

רבי זאב וולף רבינוביץ'

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שערי-תורת-ארץ-ישראל-על-תלמוד-ירושלמי-נדה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 4
הלכה ג 4
הלכה ד 4
הלכה ה 5
הלכה ו 6
פרק ב 7
הלכה א 7
הלכה ג 7
הלכה ד 7
הלכה ה 7
הלכה ו 7
הלכה ז 7
פרק ג 8
הלכה ב 8
הלכה ג 9
הלכה ד 9
הלכה ה 10

פרק א

הלכה א

הוון בעיי מימר מ"ד מותרת לביתה מפקידה היא כו'. —צ"ל: מ"ד מותרת לביתה מיד כפקידה היא כו'.

מה בבועל נדה ואינו מטמא בהיסט כו'. — צ"ל: מה כבועל נדה ואינו מטמא כלי חרס בהיסט אשכח תני כד נישמעינה מן הדא מעוברת ומניקה בועליהן טהור וכן אשה שיש לה וסת ושאר כל הנשים טהורין משום ביאה (פי' זה שבא עליה) ומטמאין משום מגע (וע' בבלי ט"ו א' ותוספתא פ"ג).

הלכה ב

כהדא דתני אחד אומר שמעתי מפי שנים ושנים אומרים שמענו מפי אחד יפה כו'. — הכי תניא בתוספתא סנהדרין פ"ז והנה בשו"ת גאוני בתראי סל"א נחלקו הב"ח ור' יושע מקראקע בעדות עגונה במקום שהולכין אחר רוב דעות והעיד אחד מפי שנים שמת ושנים העידו בשם אחד שלא מת שדעת ר' יושע מקראקע דשומעין להאחד שהעיד מפי שנים, ומכאן משמע סיוע לדעתו.

וחכ"א ד' נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן טמא למפרע כו'. — צ"ל: שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן מה ראייתן דיין שעתן אף כתמן דיין שעתן וכן תינוקת שהגיע זמנה לראות (ע' בבלי ה' א' ותוספתא רפ"ג) א"ר ינאי מפני ששירפה מצוי (פי' דתינוקת שהגיע זמנה לראות שירפה מצוי לכן כתמה טמא מכאן ולהבא משא"כ תינוקת שלא הגיע זמנה לראות).

הלכה ג

בתולה לדמים בשראת ואח"כ נישאת כו'. — צ"ל: בתולה לדמים ואינה בתולה לבתולים בשנישאת ואח"כ ראת בתולה לבתולים ואינה בתולה לדמים בשראת ואח"כ נישאת תני שלש כו'.

וקסמא בידיה. — כעין זה בשביעית פ"ב סוה"ז.

כהדא דתני הפסיקה דם טוהר ולא ראת כו'. — פי' זו שהיא בתולת דמים.

כל שהוא בהרבה הרי הוא בארבה. — ביבמות פ"ד הי"א נוסח משובש וע"ש (עמ' 346) מה שביארנו בזה.

הלכה ד

מה מיד או לכשיפסוק התינוק ואינו יכול לחזור נישמעינה מן הדא כו'. — צ"ל: ואינו יכול לחזור כהדא דתני יונק הוא כו'.

הוות צריכה לו מאחר שאין לה דמים טמאין כו'. — צ"ל: הוות צריכה לן מאחר שיש לה דמים טמאין (פי' דאשה שנתגיירה ואח"כ ראתה דם ה"ז טמאה נדה מיד) יש לה דמים טהורין (פי' והייתי אומר נמי שאם נתגיירה מיד אחר שילדה יש לה דם טוהר וע' בכורות מ"ו ב' והנה המל"מ בפ"ד ה"ה מא"ב כתב להגיה כאן בדברי ר"מ "ילדה ואח"כ נתגיירה יש לה דם טוהר", וכבר העיר עליו הגרי"פ בספרו "אומר השכחה" סימן ס"ג שנעלם ממנו סוגיא דבכורות הנ"ל).

ובדמים ר' יודה אומר דייה שעתה כו'. — ע' הנוסח ביבמות פ"ד הי"א ומ"ש שם (עמ' 347).

הלכה ה

שלישית עצמה מטמא מעת לעת זקינה שהפסיקה כו'. — חסר כאן וכצ"ל: שלישית עצמה מטמאה מעל"ע הפסיקה שלש עונות (פי' תינוקת שלא הגיע זמנה לראות אחר שכבר ראתה ג' ראיות משלשים יום לשלשים יום) וראתה דייה שעתה חזרה והפסיקה ג' עונות וראתה דייה שעתה חזרה והפסיקה ג' עונות וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת (כגירסא זו מוכח למטה וכ"ה בבבלי ט' ב') זקינה שהפסיקה ג' עונות כו' ג' עונות ואח"כ ראת דייה שעתה חזרה והפסיקה ג' עונות ואח"כ ראת הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעל"ע לא שכיוונה מחמת הווסת אלא בשפחתה או הותירה כו' נקבעה ווסתה (פי' ודייה שעתה) ר' יודן בעי ראת ראייה ראשונה כו' (פי' תינוקת שלא הגיע זמנה לראות).

מה אם בשעה שעשיתה כבדמין (פי' כשראתה ג' פעמים משלשים יום לשלשים יום שדינה לטמאות מעל"ע) את אמר דייה שעתה (פי' כשהפסיקה אח"כ ג' עונות ושוב ראתה כדאיתא למעלה) כו' אפי' ראת ראייה אחת (פי' זו שראתה ג' פעמים משלשים יום לשלשים יום והפסיקה ג' עונות וראתה ושוב הפסיקה שלשים יום וראתה) לא תטמא מעל"ע עד שתראה שלש אחר הפסקה (פי' עד שתתחזק לראות ג' פעמים משלשים יום לשלשים יום, ולמעלה אמרינן שדוקא בחזרה והפסיקה שלש עונות וראתה דייה שעתה) א"ל דמייא לווסת ארוכה (פי' תינוקת זו שראתה ג' פעמים משלשים יום לשלשים יום והפסיקה ג' עונות וראתה ושוב הפסיקה שלשים יום וראתה לכך היא מטמאה בזה מעל"ע דמאחר שבאחרונה חזרה שוב לראות אחר שלשים יום הרי זו חזרה לקדמותה ומה שפעם אחת הפסיקה ג' עונות דומה לווסת ארוכה).

נותנין לה עונה בינונית שלשים יום ויתנו לה עונה כו'. — צ"ל: נותנין לה עונה בינונית שלשים יום ומהו שיהא (ומה דאיתא בינתיים מיותר) לה כתמין (פי' תינוקת שלא הגיע

זמנה לראות וראתה שתי פעמים משלשים יום לשלשים יום מהו שיהו כתמיה טמאין שאם תראה עוד פעם שלישית ה"ז מטמאה מעל"ע) חזקיה אמר מאחר שעשיתה כבדמין (פי' שאם תראה פעם ג' תטמא מעל"ע) יש לה כתמין שמואל אמר אפי' כל הסדין כולו מלא טיפין של דם מאחר שלא נתבררה בדמים (פי' שטרם ראתה פעם שלישית) אין לה כתמין.

רוקה טהור (פי' תינוקת זו שלא הגיע זמנה לראות וכבר ראתה ג' פעמים משלשים יום לשלשים יום אע"פ שהיא מטמאה מעל"ע היינו במגעה ברה"י אבל רוקה עדיין טהור) מדרסה טהור מגעה ברה"ר טהור (פי' אבל אשה שהגיע זמנה לראות מגעה ברה"ר טמא מעל"ע כמבואר בריש פרקין) סברין מימר מעל"ע (פי' דרוקה ומדרסה אפי' ברה"י ומגעה ברה"ר כולן טהורין במעל"ע וע' בבלי יו"ד ב' ובפרש"י שם שפירש באופן אחר, וכ"ה בפ"מ שתפס כרש"י).

הלכה ו

ובתולה שדמיה טהורין כיני מתניתא כו'. — צ"ל: ובתולה שדמיה טהורין תמן תנינן (לקמן רפ"י) תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונישאת בש"א נותנין לה ד' לילות וב"ה אומרים עד שתחיה המכה הגיע זמנה לראות ונישאת ב"ש אומרים נותנין לה לילה הראשון ובה"א עד מוצאי שבת ד' לילות ראתה ועודה בבית אביה בש"א נותנין לה בעילת מצוה ובה"א כל הלילה כולו כיני מתניתא תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה בבית אביה ונישאת (פי' ואף באופן זה סברי ב"ה דנותנין לה עד שתחיה המכה וכ"ה בבבלי ס"ד ב') תני (תוספתא פ"ט) רשב"ג אומר נותנין לה עונה חצי לילה ויום (פי' לזו שהגיע זמנה לראות וראתה עודה בבית אביה ונישאת) שמואל אמר לילה ויום עונה ומקצת עונה ככולה (פי' שמואל מפרש טעמו של רשב"ג דבאמת כל הלילה ויום הם עונה אחת אלא משום שדרך תשמיש אחר שעברה מקצת לילה לכן ארשב"ג שאין משלימין לה עד מעל"ע אלא עד סוף היום).

בעלה ספק בקרבן כנגדה בטהרות תלויות ר' שמואל כו'. — חסר כאן וכצ"ל: בעלה ספק בקרבן כנגדה בטהרות תלויות בר פדייה אמר אפי' בעלה בספק קרבן כנגדה בטהרות טהורות מה בין בעלה מה בין טהרות ר' שמואל בר יצחק כו' (וע' בבלי סמ"ך ב' שיטה אחרת בזה) מתניתא פליגא על ר"ה פירשה וראתה (פי' היינו כשיעור "לאחר זמן" שבפ"ב מ"ב שבעלה ספק בקרבן) כו' תהא מטמאה למפרע (פי' את הטהרות שנגעה בהן).

פרק ב

הלכה א

כדברי הרב כדברי התלמיד א"ל אבא כו'. — צ"ל: כדברי הרב כדברי התלמיד א"ל כדברי התלמיד (ונשמט מן "התלמיד" עד "התלמיד") א"ל אבא אמר כתם (פי' אפי' בנמצא דם פחות מכגריס) ורבי אומר ראייה א"ל ר' ישמעאל ב"ר יוסי לרבי דין הוא דאת משבח ביה (פי' ששואל דברי התלמיד ועוזב דברי הרב) א"ר זעירא הניי לבר נש מישמוע טעמיה דרביה (פי' ולכך רצה ר' חמא לשמוע דברי רבי שהיה רבו של ר' חמא ולא דברי ר' יוסי שהיה רבו של רבי) בדקה כו' (פי' בעד שאינו בדוק) ר' חייה אומר כתם (פי' כשמצאה עליו יותר מכגריס) כו' אין את נותן לה מיתלא (פי' דאפשר שהדם ממקום אחר בא ולמה אתה עושה אותו כראייה) כו'.

הלכה ג

דברי חכמים (פי' שהן מודין לר"ע ברואה כתם שהיא מטמאה את בועלה) שהן כשיטת ר"מ (פי' דסבר בפ"ו מי"ג דהרואה כתם חוששת משום זוב אבל לרבנן דפליגי שם על ר"מ כמו שאינה חוששת משום זוב כך אינה מטמאה את בועלה).

הלכה ד

שמואל בר אבא בעי כו'. — ע' מ"ש בברכות פ"ב ה"ז.

אלא כיון שילדה בטלה חזקתה כו'. צ"ל: אלא כיון שטימאת בטלה חזקתה אף הכא כיון שילדה בטלה חזקתה.

שימשה בעד אסורה כו'. — צ"ל: שימשה בעד ואבד אסורה כו' (וכ"ה בבבלי ט"ז ב').

הלכה ה

מיליהון דרבנן פליגין. — צ"ל: מיליהון דרבנן מסייעין.

הלכה ו

לא טימא ר"מ אלא שנגעו בו עקיבה כו'. —צ"ל: לא טימא ר"מ אלא בירוק שנגע בו עקיבה ויטמא כו' בהן ב"ש דם טמא מכשיר דם טהור אינו מכשיר (ומה שבינתיים כפול ומיותר וענין דם טמא ודם טהור היינו ביוצא ממקור האשה).

הלכה ז

אתא חד בר נש א"ר יצחק בר נחמן כו'. — צ"ל: אתא חד נש לקי באצבעיה א"ר יצחק כו' שאילו יְשַׁנה הוה כדם הנדה.

תני בר קפרא ומסייע לרשב"ל כו'. —צ"ל: תני ב"ק ומסייע לר' יוחנן ולא עביד עובדא דכוותיה כו' כזה מהו (פי' הראה עמוק מכאן) כו' דטעה בפומיה (פי' ששנה משנתו כר' יוחנן) ולא טעה בעובדוי (פי' שבמעשה הורה כרשב"ל).

יצחק בר יונתן ורב הוון יתיבין כו'. — צ"ל: יצחק בר יונתן ורב הונא הוון יתיבין כו' אמר לה יצחק בר יונתן חמי יתיה עטיר מיני (פי' רואה אני אותו לר' הונא והוא גדול ממני לכן תשאלי ממנו).

פרק ג

הלכה ב

וההיא ילפה מן הדא שאם יש עמהן דם טמאה ואם לאו טהורה ותטיל לפושרין תמן כו'. — צ"ל: ואם לאו טהורה תמן תנינן כו' (ומה שבינתיים מיותר ונשתרבב מלמעלה, והביאור פשוט והפ"מ התהפך כי לפי הנוסח שלפנינו פירש להפך הדא ילפא מן ההיא רישא מן סיפא דאם לאו טהורה וההיא ילפא מן הדא סיפא מן רישא תטיל לפושרין והדוחק נראה לעינים).

המפלת דם יבש ר' לעזר אומר טמאה. — פי' אפי' אם הטילו את הדם לתוך המים ולא נימוח.

מתניתא פליגא על ר' לעזר המפלת חתיכה כמין שערה כו'. — צ"ל: המפלת כמין קליפה כמין שערה כו' ואם נמחו טמאה (פי' הא אם לא נמחו טהורה) פתר לה משום בירייה א"ר זעירא ואפי' תימר כולהון משום בירייה עפר משום בירייה (פי' בתמיה והרי עפר אינו בריה) א"ר בא לא תיתיב עפר וקמת משום בירייה (פי' דאף עפר הוא בריה) כו' ואין בה מכה לא הדא פליגא עליה כו'.

א"ר יוחנן הלידה הזאת ככל הלידות שבתורה כו'. —פי' כל הענין הוא על בכור לנחלה וכל זה אינו שייך כאן ומקומו למטה ה"ה, וגם שם יש מאמר שאינו שייך שם ומקומו כאן כמו שנבאר שם, ומחלוקת זו דר' יוחנן ורשב"ל היא עצמה זו שבבבלי בכורות מ"ו ב' ע"ש.

מה הלידות שבתורה עד שיצא ראשו ורובו. — פי' ראשו בשיצא כדרכו ורובו בשיצא דרך רגליו כמו ששנינו במשנה ה'.

מחותך או מסורס על דעתיה דר' יוחנן עד שיצא ראשו ורובו. — צ"ל: על דעתיה דר' יוחנן משיצא רובו כו' לטהרות תשב לנקיבה (פי' שפוסלת את התרומה כל פ' יום לחומרא, ודלא כפ"מ ומראה הפנים שהוא להקל).

ואומרים לו בוא וחלוץ או יבם וא"ר יסא כו'. — צ"ל: בוא וחלוץ או יבם ואילו הן הסימנין כו' (ומה שבינתיים כפול ומיותר).
לא דר' יוחנן אמר אינו וולד כל דכן. — צ"ל: אינו וולד כל עיקר אלא כו'.
[השלמות: **נפק זוגא לבר**. — פי' חוץ לעיר כמו "קרייתא" (ב' כ"ד א').]

הלכה ג

מלא מים טמאה לידה מלא דם טמאה נידה כו'. — צ"ל: מלא דם טמאה לידה מלא בשר טמאה לידה.
ואפי' צלולין שאין שפיר אלא באדם בלבד. — פי' שכבר יש בשפיר צורת הולד וכעין זה בבבלי כ"ה א' שאין הקב"ה עושה עור לאדם אא"כ נוצר.
[השלמות: **שכלוליה דכר כו'**. פי' נגמר, תרגום ויכֻלו" (בראשית ב' א') ואשתכללו.]

הלכה ד

ריב"ל מעדותו של ר' חונייה מברת חוורן היא כהדא ר' זעירא כו'. — צ"ל: מעדותו של ר' חונייה מברת חוורן היא ר' זעירא בעי אם מעידותו של ר' חונייה מברת חוורן היא בהדא ר' ינאי צווח כו'.
וקלסון שמואל דאינון אמרין שיטתיה דרבי בון. — צ"ל: דאינון אמרין שיטתיה דרביבון (והיא מלה אחת. ועניינו רב שלהן דהיינו רב חבירו של שמואל וכן משמע למטה שכ"ה שיטת רב, ומפורש כן בבבלי כ"ו ב'; וכסגנון זה יש בירושלמי מו"ק פ"ג ה"ז דף פ"ג ע"ב כגון אנן דרבבינן משגחין כו' אפי' רבבינן לא חכמין כו'. והטעם למה קילס שמואל לתלמידי רב מפני שאמרו בשיטת רבן הוא ע"פ מה דאיתא בברכות פ"ח סוה"א ר' אבהו כד הוה אזיל לדרומא הוה עביד כר' חנינה וכד הוה נחית לטיבריא הוה עביד כר' יוחנן דלא מפלג על בר נש באתריה ע"כ, והנה תלמידי רב היו אז במקומו של שמואל ומ"מ לא החניפו לשמואל לומר כשיטתו, אלא אמרו כפי מה שהיה נראה בעיניהם כשיטת רב רבם, ולפי דברינו מה שאמר רב בבבלי שם "אין תולין את השליא אלא בדבר של קיימא" עניינו כפרש"י שם כדמוכח כאן וע' חדושי רשב"א שם).
ונימוקה שילייתו של שפיר משפירה של שילייתה. צ"ל: ונימוקה שילייתו של שפיר ונימוק שפירה של שילייה.
נפתח לקטן לא נפתח לגדול א"ר יוחנן דר"ש היא דר"ש אומר כו'. —צ"ל: נפתח לקטן לא נפתח לגדול: ר"ש אומר נימוק הולד עד שלא יצא (כל זה פיסקא ממשנתנו, ומה שבינתיים כפול ומיותר) א"ר יוחנן מודה ר"ש שהוא מושיב את אמו כו'.

הלכה ה

פתר לה בשיצא ראשו מתניתא פליגא על ר' לעזר כו'. — צ"ל: פתר לה שלא יצא ראשו מתניתא פליגא על ר' יוחנן יצא כדרכו כו'.

מכיון דאת אמר וולד הוא מעתה הבא אחריו אינו בכור כו'. — צ"ל: מכיון דר"מ אמר וולד הוא (פי' במשנה ב' א"ר מאיר דילדה מין בהמה חיה ועוף ה"ז וולד ועו"ש ה"ב דאם עורב עומד בראש הדקל אומרים לו בוא חלוץ או ייבם) מעתה הבא אחריו אינו בכור לא לנחלה ולא לכהן (פי' ומשנה שלימה שנה רבי בבכורות רפ"ח דר"מ אמר היולדת מין בהמה חיה ועוף הבא אחריו בכור לנחלה ולא לכהן) א"ל תיפתר שיצאו מתים (פי' משנתנו דבכורות מיירי בשיצאו מין בהמה חיה ועוף מתים ואף דבאופן זה לא איצטריך לאשמועינן לעניין שיהא הבא אחריו בכור לנחלה שאפי' צורת אדם בן תשעה שיצא ראשו מת הבא אחריו בכור לנחלה כמו ששנינו שם מ"מ אשמעינן דהבא אחריו אינו בכור לכהן ולאפוקי מחכמים דפליגי עליה התם. והנה כל הסוגיא הזאת אין לה שייכות כאן ומקומה למעלה הלכה ב' והסוגיא דשם מקומה כאן כ"ש שם).

ר' יצחק בר נחמן בשם ר' לעזר גולגולת העוף ברובו כו'. — צ"ל: גולגולת העוף שנתרוצצה ברובה (ודין זה איתא בבבלי חולין מ"ב ב' בשם שמואל בגולגלת סתם ומשמע דבשל בהמה מיירי וע' עוד מה שנכתוב למטה) ר"ז בשם שמואל גרגרת העוף (פי' שנפסקה) ברובה אתא כו'. אלא מחט אמר וכי אין כו' (והנה דין פסוקת הגרגרת היא גם בבהמה, אבל נראין הדברים דשני מאמרים אלה מקורם מירושלמי חולין על המשנה דפ"ג ואלו טרפות בעוף כו' ופסוקת הגרגרת, ובבבלי שם נ"ו א' מובאת ברייתא "נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח" ודעת הירושלמי שדין זה בכל מיני עופות אבל שנשבר העצם ברובו דוקא ולא כן דעת הבבלי שם אלא דאפי' במשהו טרפה ולכן הוקשה להם שם מרישא דברייתא דאף אם ניקב העצם כשרה עד שינקב הקרום של מוח ונדחקו לתרץ סיפא אתאן לעוף של מים, ובתוספתא שם פ"ג תני "אם ניקב העצם פסולה" וגם שם לא הפרישו בין עוף לעוף ומ"מ משמע שהיא כשיטת הבבלי).

ברוך ה' שהחייני והגיעני לזמן הזה אור ליום עש"ק ד' טבת תרע"ד לפ"ק יום שנולדתי בו ואני בן חמשים וחמש שנה וסיימתי את ספרי זה המכונה "שערי תורת ארץ ישראל" אשר החילותי לכותבו ולחברו זה כ"ד שנה והגהתיו והעתקתיו זה שתי פעמים ואבקש מיושב שמים שיזכני להעתיק עוד את שאר הספרים אשר חברתי ויאריך ימי בנעימים למען יהיה בכוחי עד זקנה ושיבה ללמוד וללמד ולקיים את כל מצוותיו אמן סלה, הכותב והחותם פה בריסק דליטה נאום המחבר **זאב וואלף רבינוויטש** בהמנוח א"א מורי ר'

חיים שלמה (המכונה ר' חיים זלמן) זללה"ה (נפטר ז' כסליו תרע"ב) בן ר' מיכאל זצ"ל (נפטר בעיר שֶׁרְשֶׁוו) בן הרה"ג ר' דוד אב"ד דק"ק מיר דליטה (ומ"כ שם כ"ח טבת תר"ו) בן ר' צבי הירש סגי נהור (מ"כ בווילנא כ"ב שבט תקפ"ה ומצבתו נעתקה באבני קדש סימן נ"ט) בן ר' אברהם (נולד אחרי מות אביו ונקרא על שמו והיה דיין בעיר ראזינאי משנת תקי"ז עד תקמ"ז ומ"כ ט' טבת תקנ"ד וגם מצבתו נעתקה שם סימן צ') בן ר' אברהם (ג"כ דיין בראזינאי ומ"כ שם י"א שבט תפ"ו כמבואר בפנקס ח"ק שם) בן ר' אריה ליב פאלאק ז"ל.